

»NOVA« PRAVEDNOST ILI PRAVEDNOST U OBILJU VIŠE (Mt 5,20)!!?

Mario CIFRAK, Zagreb

Sažetak

Članak polazi od Mt 5,20 kao važnog retka teksta koji govori o Zakonu u Govoru na gori, tj. od Mt 5,17-20. Ovim tekstom želi se iznijeti kontinuitet Isusova učenja o Tori, njezino »radikaliziranje« čime se pokazuje da Isusov autoritet nadilazi Toru, odnosno da on ima autoritet Tore. Iako Isus ne stoji u suprotnosti s Torom i ne donosi novu Toru, ipak donosi novost s obzirom na pravednost jer je njegov nauk s vlašću ključ za njezino razumijevanje. Ovdje se događa promjena paradigme jer Isus stavlja u središte kraljevstvo nebesko, tj. Božju vladavinu i ostvarenje Božje volje, a ne Toru. Sukob sa sinagogom i farizejskim pismoznancima po pitanju vjere i mesijanskog tumačenja Tore baš na primjeru pravednosti dosiže svoj vrhunac nepomirljivosti: »ako ne bude pravednost vaša u obilju više od pravednosti pismoznana i farizeja, ne, nećete ući u kraljevstvo nebesko«. Pravednost u obilju više je pravednost koja ostavlja obilje brige o ljudskom životu. Takvu pravednost postiže samo onaj koji ju ne čini javno i nema želje za vlašću nad »malenima« jer kao dijete ponizno vrši volju Očevu i ulazi u njegovo nebesko kraljevstvo.

Ključne riječi: Tora, Zakon, Govor na gori, pravednost, kraljevstvo nebesko.

Problematika

U konfliktu sa sinagogom našla su se i Sveta pisma Izraela kao zajednička baština Židova i kršćana.¹ Činjenici da »na Mojsijev stolac zasjedoše pismoznanci i farizeji« (Mt 23,2) Matej suprotstavlja Isusa kao ispunjenje obećanja koja su dana u Zakonu i prorocima i kao onoga koji s još većim autoritetom od Mojsija iznosi svoj nauk i od svojih učenika traži pravednost. Kakva je ta pra-

¹ Usp. D. KOSCH, »Das Gesetz der Freiheit. Zum Toraverständnis von Jesus und Matthäus«, u: *Protokolle zur Bibel*, 6 (1997.), str. 64-65.

vednost u odnosu na onu pismoznanaca i farizeja? Ima li razlike? U čemu je novost Isusove pravednosti? Često se zbog toga čuje govor o »novoј« pravednosti. No sam pojam »nova pravednost« ne dolazi u Novom zavjetu. O pravednosti govori Isus i to u svom prvom i najvećem govoru koji je najvažniji za razumijevanje Tore u Matejevu evanđelju (usp. Mt 5 – 7). S obzirom na Toru u okviru Govora na gori nalazimo važne riječi o Zakonu polazeći od Mt 5,17, ali nije ništa manje važno ni pitanje pravednosti koja je s njim usko povezana i to u Mt 5,20. Ako se pažljivo promotri taj redak, nalazimo pojam »pravednost«, ali ne i pridjev »nova«. Stoga doista moramo preispitati odakle taj izričaj dolazi i je li opravdan. I sam je redak često upitan, tj. čini li on dio perikope Mt 5,17-20 ili perikope koja slijedi, tj. Mt 5,20-26, ili ne pripada ni jednoj ni drugoj.

1. Mt 5,20

Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλείον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

(Uistinu kažem vam: ako ne bude pravednost vaša u obilju više od pravednosti pismoznanaca i farizeja, ne, nećete ući u kraljevstvo nebesko.)

Pred nama je jedna eventualna pogodbeni rečenica. Protaza glasi: ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλείον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων (ako ne bude pravednost vaša u obilju više od pravednosti pismoznanaca i farizeja). Dakle riječ je o uvjetu ulaska u kraljevstvo nebesko. Tj. ako se vrši pogodba, a to se pretpostavlja, vrši se i posljedica.

Apodoza je: οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (ne, nećete ući u kraljevstvo nebesko). Krenimo od protaze.

1.1. Ako ne bude pravednost vaša u obilju više od pravednosti pismoznanaca i farizeja

1.1.1. U obilju

Pravednost mora biti u obilju. Glagol περισσεύω nalazimo još u Mt 14,20 i 15,37.

– Mt 14,20

καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεύον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. (I jeli su svi i nasitili se. »Ono što je u obilju« ulomaka naku-piše dvanaest punih košara.)

Redak je dio perikope Mt 14,13-21 koja govori o umnažanju kruha i hranjenju pet tisuća ljudi. Supstantivirani participij prezenta aktivnog u srednjem rodu akuzativa jednine τὸ περισσεύον pokazuje ono što je u obilju, tj. od ulomaka. Toga je bilo dvanaest punih košara.

– Mt 15,37

καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ τὸ περισσεῖον τῶν κλασμάτων ἦραν ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις. (I jeli su i nasitili se. A »ono što je u obilju« ulomaka nakupiše sedam punih košara.)

Redak je dio perikope Mt 15,32-39 koja također govori o umnažanju kruha i hranjenju četiri tisuće ljudi. I ovdje je τὸ περισσεῖον kao particip prezenta aktivnog u akuzativu jednine supstantiviran i označava ono što je u obilju, tj. ulomke kojima je napunjeno sedam košara.

Odatle zaključujemo da i pravednost mora imati takvo obilje da ostaje »ulomaka« kojima se puni savršen broj 12 ili 7 koji pokazuje puninu ne samo obilja nego puninu koja obilje nadmašuje ili koja obilje ostavlja. Kao što je vidljivo u slici ovih kruhova i ribe, tj. ne samo da je bilo dovoljno za pet odnosno četiri tisuće ljudi (muškaraca) nego je ono što je u obilju, što je nadmašilo dostatnu količinu hrane, tj. ulomci također u svojevrsnom obilju ili punini, što je iskazano brojevima košara 12 i 7, tako mora biti u obilju pravednost(i).

1.1.2. Pravednost

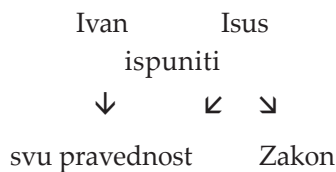
Pravednost dolazi još u Mt 3,15; 5,6.10; 6,1.33; 21,32. Pogledajmo izbliže ta mjesta.

– Mt 3,15

ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἄφες ἄρτι, οὕτως γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πάσαν δικαιοσύνην. (Ali mu Isus odgovori: »Pusti sada! Ta dolikuje nam da tako ispunimo svu pravednost!«)

Nalazimo se u perikopi koja izvještava o Isusovu krštenju na Jordanu (usp. Mt 3,13-17). Iz diskusije s Ivanom, koji se branio da krsti Isusa, jasno je da ga Isus upozorava kako dolikuje da njih dvojica ispune svu pravednost. Isus je još došao ispuniti i Zakon (usp. Mt 5,17).

Shematski prikažimo temeljne pojmove iz Mt 3,15 i 5,17:

Odatle proizlazi da je riječ o pravednosti prema Zakonu, tj. ispunjavajući Zakon Isus ispunjava i svu pravednost.

– Mt 5,6

μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. (Blago gladnima i žednima pravednosti: oni će se nasititi!)

Taj redak uzet je iz »blaženstava« (usp. Mt 5,1-12). Blaženima se proglašavaju gladni. Isus je bio gladan (usp. Mt 4,2; 21,18), njegovi učenici (usp. Mt 12,1), David i njegovi pratoci (usp. Mt 12,3). Sin se čovječji identificira sa svojom najmanjom braćom (usp. Mt 25,35.37.40.42.44.45). Jesu li svi ti spomenuti bili gladni pravednosti? Sin čovječji naziva pravednicima one koji su prepoznali gladnoga i nahranili ga. Blaženima se proglašavaju i žedni tako da isto vrijedi i za one koji su ga napojili jer se Sin čovječji, koji je bio žedan, identificira sa svojom najmanjom braćom (usp. Mt 25,35.37.42.44). Gladni i žedni pravednosti bit će nasićeni. Glagol »sitiiti« (χορτάζω) nalazimo upravo u perikopama o hranjenju pet, odnosno četiri tisuće ljudi (Mt 14,20; 15,37).² Isus ih je nahranio jer učenici nemahu toliko kruha da nahrane toliko mnoštvo (usp. Mt 15,33). Prikažimo to blaženstvo u Mt 5,6 s Mt 25,35-45:

gladni i žedni pravednosti,	×	bit će nasićeni
oni koji su nahranili i napojili		pravednici

Iz ovoga hijazma možemo vidjeti da su gladni i žedni pravednosti zapravo pravednici i, s druge strane, da će biti nasićeni (teološki pasiv!) što odgovara njihovu djelovanju kojim postaju pravednicima. Gladni i žedni pravednosti prikazani su kao oni koji gladuju i žedaju i upravo tu elementarnu ljudsku potrebu treba zadovoljiti, pa tako i potrebu za pravednošću. Onaj tko toliko za njom žudi, mora i sam postati pravedan. Kao što Isus nasićuje kruhom, tako će ih nasitiiti i pravednošću.³ Tu pravednost postižu tako da i sami budu poput njega, da hrane gladne i poje žedne jer se s njima identificirao Isus.⁴ Kad dođe kao Sin čovječji, tada će ih prepoznati kao pravednike.

– Mt 5,10

μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
(Blago proganjenima zbog pravednosti: njihovo je kraljevstvo nebesko!)

I taj je redak dio perikope o blaženstvima (usp. Mt 5,1-12). Blaženima su proglašeni proganjeni zbog pravednosti. Blaženi su proganjeni zbog Isusa, zbog toga moraju biti radosni jer su proganili i proroke prije njih (usp. Mt 5,11.12).

² Usp. također R. DEINES, *Die Gerechtigkeit der Tora im Reich des Messias. Mt 5,13-20 als Schlüsseltext der matthäischen Theologie*, Tübingen, 2004., str. 416.

³ Usp. također A. REBIĆ, »Isusova nova pravednost. „Blago gladnima i žednima pravednosti: oni će se nasitiiti!“ (Mt 5,6)«, u: *Govor na gori (Mt 5 – 7). Egzegetsko-teološka obrada*, Split, 2004., str. 17.

⁴ Usp. također K. KERTELGE, »δικαιοσύνη«, u: *EWNT I*, 793; B. HEININGER, »Neues Testament«, u: *Das Reich Gottes*, Würzburg, 2002., str. 105. Suprotno R. DEINES, *nav. dj.*, str. 647: »Kao što je Isus ispunio svu pravednost, tako trebaju i učenici – kao pravednici (i Isus nije postao pravedan po tome što je liječio bolesne, hranio gladne, izgonio demone i naviještao kraljevstvo Božje nego kao pravednik je to činio i ispunio tako svu pravednost) – činiti svoju pravednost (6,1).«

Isus upozorava da treba moliti za one koji nas progone (Mt 5,44). Kad apostole stanu progoniti u jednom gradu, Isus im savjetuje da bježe u drugi (Mt 10,23). Isus šalje proroke, mudrace i pismoznance koje će progoniti od grada do grada (Mt 23,34). Onima koji su progongjeni zbog pravednosti pripada kraljevstvo nebesko. Kraljevstvo nebesko pripada i siromasima duhom (usp. Mt 5,3).

Biti progongjen zbog pravednosti znači biti progongjen zbog Isusa. Progongjeni su bili proroci, pa su tako progongjeni i kršćanski misionari: apostoli, proroci, mudraci i pismoznanci.⁵ Za progongitelje treba moliti. Gdje se događa taj progong zbog pravednosti, tj. Isusa, i gdje se moli za progongitelje, tu je kraljevstvo nebesko. Shematizirano na temelju progonga (kršćanskih) proroka zbog pravednosti:

Stari zavjet		proroci	pravednosti	
		<u>progongjeni</u>	<u>zbog</u>	<u>progongitelji</u>
		apostoli	pravednosti	moliti za njih
kršćani	{	proroci	mene (Isusa)	
		mudraci		
		pismoznanci		
			↑	
			kraljevstvo nebesko	

– Mt 6,1

Προσέχετε [δὲ] τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μὴ γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (Pazite da svoje pravednosti ne činite pred ljudima da vas oni vide. Inače, nema vam plaće u vašeg Oca koji je na nebesima.)

Čuvati se treba od lažnih proroka, ljudi, kvasca farizejskog i saducejskog (usp. Mt 7,15; 10,17; 16,6.11), ali i od činjenja pravednosti pred ljudima. Neka »pred ljudima« svjetli vaša svjetlost da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima (usp. Mt 5,16). Tko god se, dakle, prizna mojim »pred ljudima«, priznat ću se i ja njegovim pred Ocem, koji je na nebesima (usp. Mt 10,32). A tko se odrekne mene »pred ljudima«, odreći ću se i ja njega pred svojim Ocem, koji je na nebesima. Pismoznanci i farizeji zaključavaju kraljevstvo nebesko pred ljudima (usp. Mt 23,13). U ovim izričajima nalazimo dva stava pred ljudima, pozitivan i negativan:

	<u>pozitivno (+)</u>	<u>negativno (-)</u>
pred ljudima	ne činiti pravednost	odreći se Isusa
	neka svjetli vaša svjetlost	zaključati kraljevstvo nebesko
	priznati se Isusovim	

⁵ Usp. A. SAND, *Das Evangelium nach Matthäus*, Regensburg, 1986., str. 473.

Ne činiti pravednost pred ljudima znači dopustiti da svijetli naša svjetlost i znači priznati se Isusovim. Ako se ne pazi da se to ne čini, nema plaće kod Oca koji je na nebesima. U čemu je ta plaća? Najsličniji izraz o plaći nalazimo u Mt 5,12 gdje je riječ o plaći na nebesima:

6,1: **μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς**
(nema vam plaće u vašeg Oca koji je na nebesima)

5,12: **ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς**
(velika je plaća vaša na nebesima)

U Mt 5,12 plaća je velika i ona je razlogom radosti usprkos progonstvima. Ne činiti pravednost pred ljudima razlogom je plaće kod Oca koji je na nebesima (usp. Mt 6,1). Otac očito vidi činjenje naše pravednosti. I ako smo pritom progonjeni plaća je velika. Imati blago na nebu ima za preduvjet, prema Mt 19,21, prodati što se ima i podati siromasima.

– Mt 6,33

ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν [τοῦ θεοῦ] καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. (Tražite stoga najprije kraljevstvo Božje i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo dodati.)

Motiv traženja upućuje na nekoliko važnih tekstova koji nas vode razumijevanju traženja kraljevstva Božjeg. Herod traži dijete da ga pogubi (usp. Mt 2,13.20). Tko traži, nalazi (usp. Mt 7,7.8). Zloduh traži spokoj (usp. Mt 12,43). Majka i braća traže govoriti s Isusom (usp. Mt 12,46.47). Trgovac traži lijepo biserje (usp. Mt 13,45). Čovjek polazi u potragu za zalutalom ovcom (Mt 18,12). Glavari svećenički i farizeji tražili su da uhvate Isusa (usp. Mt 21,46). Juda je tražio priliku da preda Isusa (usp. Mt 26,16). Glavari svećenički i cijelo Vijeće tražili su lažno svjedočanstvo da pogube Isusa (usp. Mt 26,59). Žene traže raspetoga Isusa (usp. Mt 28,5). Traženje može biti negativno, tj. sa željom da se Isusa preda i pogubi, ili sam tražitelj može biti zao (Herod, zloduh, glavari svećenički, farizeji, Juda, Vijeće). Tražiti kraljevstvo Božje i pravednost njegovu zapravo je traženje Isusa da se s njim govori, ili traženje Raspetoga. Kraljevstvo je Božje prisposobljeno traganju kojemu je nalaz sam Isus. Traženje je u skladu s voljom Oca koji je na nebesima (θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, usp. Mt 18,14). U kraljevstvo nebesko ući će onaj koji vrši volju Očevu (usp. Mt 7,21). Pojam kraljevstvo Božje nalazi se još u Mt 21,43 na završetku prisposode o vinogradarima ubojicama gdje Isus upozorava da će se oduzeti kraljevstvo Božje i dat će se narodu koji donosi njegove plodove.

– Mt 21,32

ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρνοι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. (Doista, Ivan dođe k vama putem pravednosti i vi mu ne

povjеровaste, a carinici mu i bludnice povjероваше. Vi pak, makar to vidjeste, ni kasnije se ne predomisliste da mu povjерujete.)

Ivan dođe putem pravednosti. »Put pravednosti« ne spominje se više u Matejevu evanđelju, ali dolazi u 2 Pt 2,21, kao i u LXX (usp. Izr 21,16.21; Mudr 5,6 i Job 24,13). U Drugoj Petrovoj poslanici vjera je označena kao »put pravednosti«, a on pak kao hod u čestitosti (usp. 2 Pt 2,15).⁶ Čestitost je to koju je Krist navijestao i zahtijevao i križem omogućio (usp. 1 Pt 2,24). Put pravednosti nadopunjava put istine (usp. 2 Pt 2,2). To čini kršćanstvo, istina i pravednost, ispravan nauk i ispravan život. Prema Starom zavjetu, »put pravednosti« (דרך צדקה) put je obraćenja od grješnog življenja k življenju po zapovijedima Božjim.⁷ Put, nadalje, u Matejevu evanđelju označava drugi put kojim se magi vraćaju u svoju zemlju (2,12). Prema Izaijinu citatu, treba pripremiti put Gospodinu (3,3) i, dalje u Izaiji, govori se o putu uz more (4,15), nagodbi s protivnikom na putu (5,25), prostranom putu koji vodi u propast (7,13), a tijesan put vodi u Život (7,14); nitko nije mogao proći onim putem zbog opsjednutih (8,28), Isus upućuje dvanesticu da ne idu k poganima (10,5), ne trebaju putne torbe (10,10). Na Ivana se primjenjuje Malahijin tekst o glasniku koji priprema put (11,10); nešto zrnja pade uz put koje zli otima (13,4.19), gladan bi narod klonuo putem (15,32); Isus nasamo govori dvanaestorici putem ulazeći u Jeruzalem (20,17), dva slijepca sjedahu kraj puta na izlazu iz Jerihona (20,30); silan svijet prostre svoje haljine po putu (21,8), Isus ugleda smokvu kraj puta (21,19); Isus po istini uči putu Božjem (22,16). Govori se o putu kojim idu magi, Gospodin, protivnik, nitko, dvanestorica, gladni narod, Isus, silan svijet. To je drugi put koji vodi u zemlju maga, put u pustinji, put uz more, put koji vodi u propast i koji vodi u život, put kojim nitko nije mogao proći, put k poganima, torba za put, put kroz njivu, put u Jeruzalem, put na izlazu iz Jerihona, put Božji. Put može biti u negativnom smislu onaj kojim nitko ne može prolaziti, koji vodi u propast, k poganima i, s druge strane, drugi put koji vodi u život, put Božji. Taj put koji vodi u život, put Božji ide u zemlju maga, kroz pustinju, uz more i kroz njivu, u Jeruzalem, kroz Jerihon. Na tom putu ne treba putna torba. To je put pravednosti. Početak je toga puta usmjeren k onima koji svojim poklonom prepoznaju novorođenog kralja židovskog (usp. Mt 2,1-12). U njihovu zemlju vodi sada *drukčiji* put (δι' ἄλλης ὁδοῦ)⁸. Taj put vodi i završava u Jeruzalemu, trećim navještajem muke, smrti i uskrsnuća: »Evo, uzlazimo u Jeruzalem i Sin čovječji bit će predan glavarima svećeničkim i pismoznancima. Osudit će ga na smrt i predati poganima da ga izrugaju, izbičuju i razapnu, ali on će treći dan uskrsnuti« (Mt 20,18-19). Put pravednosti put je Sina čovječjeg. To je put

⁶ Usp. K.H. SCHELKLE, *Die Petrusbriefe*, Freiburg – Basel – Wien, 2002., str. 218.

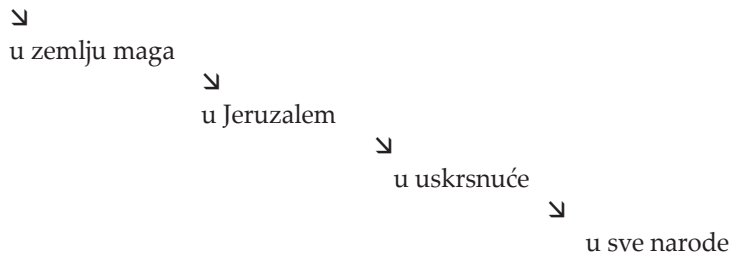
⁷ Usp. A. REBIĆ, *nav. dj.*, str. 17.

⁸ ἄλλος dolazi u značenju »drukčiji, različit«.

koji završava mukom, smrću i uskrsnućem. Uskrsli šalje jedanaestoricu u sve narode (usp. Mt 28,19) i time diže zabranu odlaska k poganima (usp. Mt 10,5) jer su svojim poklonom prepoznali Uskrsloga (usp. Mt 28,17).

Shematizirano pozitivno vidimo usmjerenost puta pravednosti:

put pravednosti

– Pravednost, prema Mt 3,15; 5,6.10; 6,1.33; 21,32, ima dakle sljedeće karakteristike:

- ispuniti svu pravednost
- gladni i žedni pravednosti
- progonjeni zbog pravednosti
- svoje pravednosti ne činiti pred ljudima da nas oni vide
- tražiti najprije kraljevstvo Božje i pravednost njegovu
- put pravednosti

Ispuniti svu pravednost znači ići putem traženja kraljevstva Božjeg. Kao što ljudski život ovisi o hrani i piću, tj. utaženju gladi i žeđi, tako i o pravednosti i njezinom činjenju, ali ne pred ljudima jer je ona pravednost kraljevstva Božjeg koju treba vidjeti jedino Bog. To činjenje znači izložiti se i progonu. Taj put možemo prikazati ovako:

 ići putem gladan, žedan, progonjen prema pravednosti kraljevstva Božjeg

Ta pravednost mora biti pravednost u obilju i to više od pravednosti farizeja i pismoznanaca. Do sada smo vidjeli pravednost u obilju, a preostaje nam vidjeti u čemu je to »više« (πλείον).

1.1.3. Više

Prilog »više« (πλείον) nalazimo još u Mt 6,25; 12,41-42 i 20,10. Pogledajmo te tekstove:

– Mt 6,25

116 | Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε [ἢ τί πίητε], μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσῃθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλείον ἐστὶν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ

ἐνδύματος; (Zato vam kažem: Ne budite zabrinuti za život svoj: što ćete jesti, što ćete piti; ni za tijelo svoje: u što ćete se obući. Zar život nije »više« od jela i tijelo od odijela?)

Prilog »više« dolazi u odnosu »života« i »jela«. Jelo nam je potrebno za život, ali Isus upozorava da ono ne smije biti predmetom naše brige. Život je više od jela. Na što se u Matejevu evanđelju odnosi »život«? Imenicu »ψυχή« nalazimo u Mt 2,20; 10,28.39; 11,29; 12,18; 16,25.26; 20,28; 22,37 i 26,38. Umrli su oni koji su djetetu Isusu radili o glavi (usp. Mt 2,20). Ima onih koji mogu dušu pogubiti u paklu, ali i onih koji ne mogu ubiti dušu (usp. Mt 10,28). Naći (spasiti) život i izgubiti život radi Isusa (10,39; 16,25). Naći spokoj dušama svojim (usp. Mt 11,29). Iz Iz 42 sluga Jahvin je miljenik duše njegove (usp. Mt 12,18). Nauditi svom životu (usp. Mt 16,26). Sin čovječji došao je život svoj dati kao otkupninu za mnoge (usp. Mt 20,28). Iz Lev 19, treba ljubiti Gospodina svom dušom svojom (usp. Mt 22,37). Isusova je duša nasmrtno žalosna (usp. Mt 26,38). Uočavamo iz tog pregleda da se radi o »životu« i »duši«. Kad Matej govori o »životu«, on je uvijek u opasnosti da ga se izgubi ili da kao otkupninu, tek jedanput govori se o spašavanju, nalaženju života. I dušu se može izgubiti, ali tek u paklu. Kod Isusa je spokoj duša, a njegova duša može biti nasmrtno žalosna. Iz starozavjetnih citata kod Mateja doznajemo za Gospodinovu dušu čijim se može biti miljenikom, ali onda i njega treba ljubiti svom dušom svojom. Je li onda u Mt 6,25 riječ o duši ili životu? Pojam »ψυχή« uspoređen je s jelom koje se još spominje u Mt 3,4; 10,10; 24,45. Ivanu su hrana bili skakavci i divlji med (usp. Mt 3,4). Vrijedan je radnik hrane svoje (usp. Mt 10,10). Vrijedni i razumni sluga izdaje hranu u pravo vrijeme (usp. Mt 24,45). Očito je riječ o tjelesnom životu koji treba jelo i piće za svoje održanje.⁹ Dakle taj »život« koji je u opasnosti, tj. da se izgubi glava ili da ga se da kao otkupninu kako je učinio Sin čovječji je »više« od jela i od odijela. Ljudski je život nešto po čemu se čovjek razlikuje od ptica jer ga je i Sin čovječji dao za mnoge i stoga je on posebna Božja briga (usp. Mt 6,26; usp. također r. 32).

– Mt 12,41-42

ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωάνη, καὶ ἰδοὺ πλείον Ἰωάνη ὤδε. βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακριθεῖ αὐτήν, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλείον Σδλομῶνος ὤδε. (Ninivljani će ustati na Sudu zajedno s ovim naraštajem i osuditi ga jer se oni na propovijed Joninu obratiše, a evo, ovdje je i više od Jone! Kraljica će Juga ustati na Sudu zajedno s ovim naraštajem i osuditi ga jer je s krajeva zemlje došla čuti mudrost Salomonovu, a evo, ovdje je i više od Salomona!)

⁹ Usp. također E. MANICARDI, »Izbor istinskih dobara i briga za život u Govoru na gori po Matejevu evanđelju (Mt 6,19-34)«, u: *Govor na gori (Mt 5 – 7)*, str. 245.

Prilog »više« uspoređuje Jonu, odnosno Salomona i prilog mjesta »ovdje« (ὄδε). O Joni govore i prethodna dva retka (rr. 39-40). Naraštaju koji znak traži bit će dan znak Jonin (usp. također Mt 16,4) i to se objašnjava aluzijom na Jon 2,1: »Doista, kao što Jona *bijaše u utrobi kitovoj tri dana i tri noći*, tako će i Sin čovječji biti u srcu zemlje tri dana i tri noći« (Mt 12,40). Znak će opakom i preljubničkom naraštaju biti boravak Sina čovječjeg u srcu zemlje tri dana i tri noći. »Opak i preljubnički« naraštaj (γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς) podsjeća na LXX Hoš 3,1 gdje se govori o ženi koja voli opake stvari i drugoga ljubi. Riječ je o narodu koji je otišao služiti baalima i njihovu kultu, ali ih Gospodin i dalje ljubi, tj. želi ih spasiti u obnovljenom Savezu (usp. Hoš 2,4-17).¹⁰ Taj je dakle naraštaj kao židovski narod koji se odmetnuo od Gospodina krivobožackim kultom. Kao takav traži znak. Gospodin Isus mu ga obećava. Donosi primjer Jone koji boravi u utrobi velike ribe tri dana i tri noći. Tako će i Sin čovječji proboraviti u utrobi zemlje tri dana i tri noći. Usporedimo Jonu i Sina čovječjeg:

Jona	bijaše	u utrobi kitovoj	tri dana i tri noći
Sin čovječji	će biti	u srcu zemlje	tri dana i tri noći

Boravak Sina čovječjeg u srcu zemlje tek će se dogoditi. Time je naznačena njegova smrt. No ona će trajati samo tri dana i tri noći.¹¹ Time smo, zapravo, u sinoptičkim navještajima muke, smrti i uskrsnuća Sina čovječjeg (usp. Mt 16,21; 17,22-23; 20,18-19 i par.). Sin će čovječji uskrsnuti treći dan (τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ). Znak koji će biti dan opakom i preljubničkom naraštaju bit će uskrsnuće Sina čovječjeg. To je u isto vrijeme i znak Gospodinove ljubavi i obnove Saveza, premda je taj naraštaj daleko od njega. Time se želi upozoriti da je Isus više od Jone, jer je on Sin čovječji koji će uskrsnuti.

O Salomonu se govori u Isusovoj genealogiji: Davidu bivša žena Urijina rodi Salomona. Salomonu se rodi Roboam (usp. Mt 1,6-7). U Govoru na gori kaže se da se Salomon u svoj svojoj slavi ne zaodjenu kao jedan od poljskih ljiljana (usp. Mt 6,29). Kraljica s Juga došla je čuti mudrost Salomonovu. Doznajemo dakle da je Salomon predak Isusov. Da je bio slavan i mudar. Kad se govori o slavi, onda je to slava kraljevstava ovoga svijeta (usp. Mt 4,8), kao što je i slava Salomonova s jedne strane, a s druge riječ je o slavi Oca u kojoj će sjediti i doći Sin čovječji (usp. Mt 16,27; 19,28; 24,30; 25,31 bis). A kad je riječ o mudrosti, ona se opravda djelima svojim, jer su Sina čovječjeg nazivali izjelicom, vinopijom i prijateljem carinika i grješnika (usp. Mt 11,19). U nazaretskoj su sinagogi začuđeni zbog Isusove mudrosti i čudesne sile (usp. Mt 13,54).

¹⁰ Usp. A. DESSLER, *Zwölf Propheten. Hosea · Joël · Amos*, Würzburg, 1981., str. 22.

¹¹ Zanimljiv je podatak u 1 Sam 30,12 gdje se govori o Egipćaninu kojeg dovode k Davidu, a koji nije jeo tri dana i tri noći, i kad su mu dali jesti i piti, kaže se da mu se vratio život (TM: ותשב רוחו אליי; LXX: κατέστη τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ).

Mudrosti Salomonovoj suprotstavljena je Isusova mudrost koja se opravdava svojim djelima. Usporedimo Salomona i Sina čovječjeg/Isusa:

Salomon	u slavi	mudrost
Sin čovječji/Isus	u slavi Očevoj na prijestolju slave	djela mudrosti

Sin je čovječji/Isus u slavi neba, tj. i sam pripada nebu kao Sin Božji i stoga nadilazi slavu Salomonovu. A djela mudrosti djela su Kristova (usp. Mt 11,2) i to su njegova čudesa (usp. Mt 8,1 – 9,34; 13,54).¹²

– Mt 20,10

καὶ ἐλθόντες οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον λήψονται· καὶ ἔλαβον [τὸ] ἀνὰ δηνάριον καὶ αὐτοί. (Pa kada dođu oni prvi, pomisle da će primiti više, ali i oni prime po denar.)

Riječ je o perikopi gdje se govori o radnicima u vinogradu (usp. Mt 20,1-16). Isplaćuje se plaća i to počevši od posljednjih prema prvima (usp. Mt 20,8). Prvi su oni koje je vinogradar unajmio rano ujutro (ἄμα πρῶτῃ; usp. Mt 20,1), s kojima se pogodio da rade za denar taj dan (ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν; usp. Mt 20,2.13) i koji su podnosili svu tegobu dana i žegu (usp. Mt 20,12). Oni su pomislili da će dobiti više od ostalih jer su svi oni dobili po denar. No Isus uvijek upozorava da je njegovo razmišljanje drukčije od ljudskoga (usp. također Mt 5,17; 10,34). I vodeći se tim načinom, daje se i prvima po denar. S prvima se pogodio po denar i toliko im isplatio, ali s onima od treće, šeste i devete ure nije se pogađao nego im je obećao pravednu plaću. Pravedna je plaća jedan denar. Nameće nam se ipak pitanje što je »pravedno«?¹³ Nisu li radnici od ranog jutra ipak zaslužili više (πλεῖον), jer su podnosili teret dana i žegu? Jedan denar bio je minimalna nadnica, novac kojim se moglo preživjeti jedan dan.¹⁴ Oni posljednji, koji su radili samo jedan sat, dobili su bez pogodbe, bez obećanja o pravednoj plaći jednako toliko. Možemo stoga zaključiti da je domaćinu najvažniji čovjek i njegov život, a to nema cijene.¹⁵

– U čemu je to »više«?

- život je više od jela i odijela
- ovdje je više od Jone/Salomona
- primiti više

»Život« koji je u opasnosti, tj. da se izgubi glava ili da ga se da kao otkupninu, kako je učinio Sin čovječji, »više« je od jela i odijela. Ljudski je život

¹² Usp. A. SAND, *Das Evangelium nach Matthäus*, str. 237.

¹³ Usp. M. CIFRAK, »Gdje je kraljevstvo Božje?«, u: *Vesperae sapientiae christianae*, Tribine 1, Zagreb, 2003., str. 54-55.

¹⁴ Usp. B. SCHWANK, »δηνάριον«, u: *EWNT I*, str. 711.

¹⁵ Usp. također V. FUSCO, *Oltre la parabola. Introduzione alle parabole di Gesù*, Rim, 1983., str. 120: »Božja se logika otkriva humanijom od druge i pomoću parabole, na autentičan način dijaloga, želi da se razumije neljudskost suprotnog stajališta.«

nešto po čemu se čovjek razlikuje od životinja, jer ga je i Sin čovječji dao za mnoge i stoga je on posebna Božja briga.

Znak koji će biti dan opakom i preljubničkom naraštaju bit će uskrsnuće Sina čovječjeg. Time se želi upozoriti da je Isus više od Jone, jer je on Sin čovječji koji će uskrsnuti.

Sin čovječji/Isus u slavi je neba, tj. i sam pripada nebu kao Sin Božji i stoga nadilazi slavu Salomonovu. A djela mudrosti djela su Kristova.

Jedan denar bio je minimalna nadnica, novac kojim se moglo preživjeti jedan dan i nije trebalo primiti »više«.

1.1.4. Pravednost u obilju više

Zaključujemo kako i pravednost mora imati takvo obilje da ostaje »ulo-maka« kojima se puni savršen broj 12 ili 7 koji pokazuje puninu ne samo obilja nego i onu koja obilje nadmašuje ili koje obilje ostavlja.

Pravednost znači ići putem traženja kraljevstva Božjeg. Kao što ljudski život ovisi o hrani i piću, tj. utaživanju gladi i žeđi, tako i o pravednosti i njezi-nom činjenju, ali ne pred ljudima jer je ona pravednost kraljevstva Božjeg koju treba vidjeti jedino Bog. To činjenje znači izložiti se i progonu.

Prilog »više« u službi je života, tj. čovjeka. O tom životu brine Bog poslavši svoga Sina da ga otkupi. Ljudski je život određen za uskrsnuće, pripada Bogu. Dakle riječ je i o ovozemaljskom i o vječnom životu čovjeka o kojemu brine Bog.

Pravednost u obilju više pravednost je koja ostavlja obilje brige o ljudskom životu.

1.2. Ne, nećete ući u kraljevstvo nebesko

Vidjeli smo protazu, pred nama je još apodoza ove eventualne pogodbe-ne rečenice u Mt 5,20: οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (ne, nećete ući u kraljevstvo nebesko). Izričaj »(ne) ući u kraljevstvo nebesko/Božje« nalazi se još u Mt 7,21; 18,3; 19,23.24 i 23,13. Pogledajmo te tekstove!

– Mt 7,21

Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι· κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (Neće u kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: 'Gospodine, Gospodine!' nego onaj koji vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima.)

Uvjet ulaska u kraljevstvo nebesko vršenje je volje Oca nebeskoga. U molitvi Očenaša moli se da bude volja Oca nebeskoga (usp. 6,10). Tko vrši volju Oca nebeskoga, taj je Isusov brat, sestra i majka (usp. Mt 12,50). Otac nebeski

ne propast nijednog od malenih (usp. Mt 18,14). Isus moli u Getsemanskom vrtu: »Ako nije moguće da me čaša mine da je ne pijem, budi volja tvoja!« (Mt 26,42). Vršiti volju Očevu znači biti Isusov brat, sestra i majka. Tko vrši volju Očevu, ne želi da propadne itko od malenih i da se pije čaša koju je Isus spreman piti prije svoje muke. Tko to vrši, ući će u kraljevstvo nebesko.

– Mt 18,3

καὶ εἶπεν ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. (Zaista, kažem vam, ako se ne obratite i ne postanete kao djeca, nećete ući u kraljevstvo nebesko.)

Dva su uvjeta za ulazak u kraljevstvo nebesko:

a) obraćenje i

b) postati kao dijete.

Za »obraćenje« evanđelist koristi glagol στρέφω koji je u tom značenju *hapax legomenon*. Razumljivim nam postaje čitanjem 4. retka ako ga uzmemo s glagolom ταπεινώω – »poniziti«. ¹⁶ Obratiti se znači poniziti se kao dijete. Onaj tko se sam ponizuje kao dijete je koje je Isus postavio u sredinu (usp. r. 1) i najveći je u kraljevstvu nebeskom za koje se pretpostavlja samoponiženje. ¹⁷ Zato i je drugi uvjet postajanje djetetom. Govor o »Crkvi« odvija se u znaku djeteta (usp. Mt 18).

– Mt 19,23-24

Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. (A Isus reče svojim učenicima: »Zaista, kažem vam, teško će bogataš u kraljevstvo nebesko. Ponovno vam velim: Lakše je devi kroz uši iglene nego bogatašu u kraljevstvo Božje«.)

Ovaj je tekst dio perikope o bogatom mladiću i opasnosti bogatstva (Mt 19,16-30). Isus se obraća učenicima. Bogatstvo predstavlja teškoću ulaska u kraljevstvo nebesko. Čini se lakšim da deva prođe kroz ušicu igle negoli da bogataš uđe u kraljevstvo Božje. Josip Arimatejski bogat je čovjek (usp. Mt 27,57), ali je bio i učenik Isusov i pokopao je Isusovo tijelo u svoj grob.

– Mt 23,13

Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. (Jao vama, pismoznanci i farizeji! Licemjeri! Zaključavate kraljevstvo nebesko pred ljudima; sami ne ulazite, a ne date ući ni onima koji bi htjeli.)

¹⁶ Usp. W. SCHENK, »στρέφω«, u: EWNT III, str. 672.

¹⁷ Usp. H. GIESEN, »ταπεινώω«, u: EWNT III, str. 802-803.

Pismoznanci i farizeji ne ulaze u kraljevstvo nebesko, a pritom ne daju ući ni onima koji ulaze. Isus ih naziva licemjerima (vidi i ostale retke ovoga poglavlja: 15, 23, 25, 27 i 29) jer zaključavaju kraljevstvo nebesko pred ljudima. Zanimljivo je baš uočiti da pismoznanci i farizeji mogu zaključati kraljevstvo nebesko.

Osjećamo razliku vremena u tim tekstovima koji se odnose na izričaj »(ne) ući u kraljevstvo nebesko/Božje« s obzirom na ulazak u kraljevstvo nebesko sada i u budućnosti:

<u>sada</u>	<u>u budućnosti</u>
bogatašu ući	neće ući svaki
sami ne ulazite	nećete ući, ako se ne obratite
oni koji ulaze	teško će bogataš ući

Bogataš ima poteškoće već sada, a to onda znači i za budućnost ulaska u kraljevstvo nebesko. Pismoznanci i farizeji ne ulaze, no to ne daju ni onima koji žele. Uvjet ulaska u budućnosti je vršenje volje nebeskoga Oca, obraćenje, biti kao dijete. Tu vremensku napetost rješava sam početak navještaja blizine kraljevstva u Mt 4,17: ἤγγικεν¹⁸ γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν (približilo se kraljevstvo nebesko). Ono je tu, posljedice njegove blizine osjećaju se, traju. Došlo je s Isusom, kako nalazimo u Mt 12,28: »Ali ako ja po Duhu Božjem izgonim đavle, zbilja je došlo k vama kraljevstvo Božje«, odnosno Uskrslim, prema Mt 16,28: »Zaista, kažem vam, neki od ovdje nazočnih neće okusiti smrti dok ne vide Sina čovječjega gdje dolazi sa svojim kraljevstvom.«

2. Uvjet ulaska u kraljevstvo nebesko

Uvjet je postavljen: ako ne bude pravednost vaša u obilju više od pravednosti pismoznanaca i farizeja. Pozitivno gledano: ako bude pravednost vaša u obilju više od pravednosti pismoznanaca i farizeja, ući ćete u kraljevstvo nebesko. Izrečen je uvjet koji ima vrijednost jer slijedi nagrada. Ako se ispunjava pogodba, izvršava se i posljedica. Mogućnost pravednosti dana nam je u Isusu koji je došao izvršiti svu pravednost (usp. Mt 3,15). S Isusom je došlo i kraljevstvo nebesko. I pravednost i kraljevstvo nebesko vezani su za Isusa:

pravednost u obilju više – kraljevstvo nebesko
 ↘ ↙
 Isus

Da je Isus stao na stranu života, tj. brige za ljudski život koja čini pravednost u obilju više, vidljivo je po tome što je svoj život dao kao otkupninu za mnoge (usp. Mt 20,28). Isus je tu brigu prema čovjeku doveo do kraja, ali ju je neprestance iskazivao liječeći bolesne, izgoneći demone, hraneći gladne ... i na kraju je bio prepoznat i kao pravednik (usp. Mt 27,19).

Briga za čovjeka pokazatelj je i blizine kraljevstva nebeskog (usp. Mt 12,28). Iz toga se nameće da je legitimacija kraljevstva nebeskog pravednost u obilju više. Gdje se ona događa, tu je kraljevstvo nebesko, tu je Isus. Baš zbog toga čovjek mora ili može računati s pravednošću koja je u obilju više, a onda i s ulaskom u kraljevstvo nebesko. Već sada, ali je riječ i o budućnosti.

2.1. Uvjet ulaska u budućnosti

Uvjet ulaska u budućnosti vršenje je volje nebeskoga Oca, obraćenje, biti kao dijete. Dijete upravo pokazuje početak života, ono je tek na početku, ima mogućnosti razviti se i odrasti u skladu s voljom Božjom.¹⁹ I opet ako se promatramo u tom obraćenju da bismo postali kao djeca, moramo se osvrnuti na dijete Isusa. U čemu je to poniženje djeteta (usp. Mt 18,4)? Rekli smo da bismo to poniženje trebali onda usporediti s Isusovim poniženjem. Upravo o tome govori Matejevo evanđelje u 11,29: ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῦς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν (Uzmite jaram moj na sebe, učite se od mene jer sam krotak i **ponizna** srca i naći ćete spokoj dušama svojim.). Osvrnimo se na ključne pojmove kao što su dijete i Isus s obzirom na poniženje:

dijete	Isus
ταπεινώσει	ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ

Upravo spomenuta usporedba s Isusom i njegovom poniznosti vodi nas na područje srca kao sjedišta čovjekove volje²⁰ koju valja uskladiti s voljom Božjom koja se očituje u njegovom kraljevanju. Tako vršeći njegovu volju postajemo dostojni ulaska u to njegovo kraljevstvo (usp. Mt 7,21). Bitan je odnos prema Bogu. U tom se vidi uvijek stav djeteta kakav je i stav »djeteta« Isusa prema svom nebeskom Ocu. Treba učiti od Isusa biti dijete Božje. Treba učiti od Isusa vršiti volju Božju, jer tako postajemo njegova braća, sestre i majka (usp. Mt 12,50). Isus je svoju molitvu za ostvarenje Očeve volje doveo do kraja u Getsemanskom vrtu (usp. Mt 26,42).

¹⁹ Usp. M. GRILLI, »Lektüre von Mt 18 als Kommunikationsprozess«, u: *Gottes Wort in menschlicher Sprache. Die Lektüre von Mt 18 und Apg 1 – 3 als Kommunikationsprozess*, SBS 201; Stuttgart, 2004., str. 64-65.

²⁰ Usp. A. SAND, »καρδιά«, u: *EWNT II*, str. 616.

Zaključak

Iz eventualne pogodbene rečenice Mt 5,20 zaključujemo da je pravednost u obilju više pravednost koja ostavlja obilje brige o ljudskom životu. Ako to vrijedi, ako se s tim može računati, onda vrijedi i ulazak u kraljevstvo nebesko. Riječ je o eventualnoj budućoj radnji čime se želi istaknuti uvjetnu radnju koja će se dogoditi jednom u budućnosti. Briga o ljudskom životu upućuje na ovozemaljski život, a ulazak u kraljevstvo nebesko upućuje na zajednicu koja već sada živi pod Božjim suverenitetom.²¹ Takva Božja zajednica mora ostvarivati takvu pravednost. Dakle ako ju eventualno ne čini, neće se dogoditi ulazak u kraljevstvo nebesko. Briga za ljudski život znak je da je kraljevstvo nebesko već tu. U Isusovu ispunjenju sve pravednosti (usp. Mt 3,15), odnosno Božje volje, otvoren je pravi »put pravednosti« (Mt 21,32) na kojem oni čija je pravednost u obilju više od pravednosti pismoznana i farizeja postižu »vječni život« (Mt 25,46). Na tom putu nismo sami nego smo sa svima onima koji vrše volju nebeskoga Oca (usp. Mt 7,21) i kao nova zajednica ostvarujemo pravednost koju je Isus sazeo u zapovijedi ljubavi: »*Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim.* To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj slična: *Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga.* O tim dvjema zapovijedima visi sav Zakon i Proroci« (Mt 22,37-40).²² Isus je ispunio Zakon i proroke (usp. Mt 5,17), ispunio je volju Očevu (usp. Mt 26,42) i svu pravednost (usp. Mt 27,19).²³

²¹ Usp. M. GRILLI, *nav. dj.*, str. 60; R. DEINES, *nav. dj.*, str. 643.

²² Na kraju upozorenja u Govoru na gori stoji zlatno pravilo koje je u židovstvu tumačeno zapovijedi ljubavi prema bližnjem: »Sve, dakle, što želite da ljudi vama čine, činite i vi njima. To je, doista, Zakon i Proroci« (Mt 7,12). Usp. D. KOSCH, *nav. dj.*, str. 66; M. ZOVKIĆ, »Zlatno pravilo u kanonskim evanđeljima (Mt 7,12; Lk 6,31)«, u: *Govor na gori (Mt 5-7)*, str. 292-298; B. LUJIĆ, »Ljubav prema neprijatelju: Vrhunac Isusove poruke (Mt 5,43-48)«, u: *Govor na gori (Mt 5-7)*, str. 141.

²³ »Isus je ovdje opisan kao 'pravednik'; tim je opisom preuzeta židovska tradicija (poganka govori u smislu redaktora koji ovisi o židovskoj tradiciji) po kojoj će očekivani Mesija biti 'pravednik'. U kontekstu muke radi se pobliže o 'trpečem pravedniku'; za njega se zauzima Pilatova žena (i to u smislu božanske objave volje)«. Usp. A. SAND, *Das Evangelium nach Matthäus*, str. 553. G. Schneider u toj apoziciji vidi samo »moralni smisao koji označava nevino osuđenoga«; usp. G. SCHNEIDER »δικαίος«, u: *EWNT I*, str. 783.

Summary

**»NEW« UPRIGHTNESS OR UPRIGHTNESS IN
THE ABUNDANCE OF MORE (Mt 5:20)!?**

The article starts from Mt 5:20 as an important verse to the text that speaks about the Law in the »Sermon on the Mountain«, that comes from Mt 5:17-20. This text is supposed to present the continuation of Jesus' teaching about the Torah, its »radicalization« which shows that the authority of Jesus surpasses the Torah, or that he has the authority of the Torah. Although he doesn't stand in opposition to the Torah and doesn't bring any new Torah, he nevertheless announces the news in view of uprightness, because his teaching with authority is the key for its comprehension. Here, the paradigm changes because Jesus puts in the center of the Kingdom of God, that is the reign of God and the realization of God's will, and not the Torah. The conflict in the synagogue and with the pharisaic scribes on the issue of faith and of Messianic interpretation of the Torah, on the very example of uprightness culminates in implacability: »For I tell you, if your uprightness does not surpass that of the scribes and Pharisees, you will never get into the kingdom of Heaven«. The uprightness in abundance is more the kind of uprightness which leaves »abundant worries« about human life. Such righteousness will attain only the one who doesn't do it in public and has no desire for authority over »little children«, because as a child he does humbly the will of the Father and enters his kingdom of Heaven.

Key words: *Torah, Law, Sermon on the Mount, uprightness, kingdom of Heaven.*